

„Mindenki költő”

KÖNYVKRITIKA - KÖVETÉSI TÁVOLSÁG - LXIII. évfolyam, 9. szám, 2019. március 1.

Nemes Nagy Ágnes: A gyufaskatulyától Prométheuszig. Összegyűjtött interjúk és beszélgetések. Sorozatszerkesztő Ferencz Győző. Szerkesztette, a szöveget gondozta, a jegyzeteket és az utószót írta Nemeskéri Luca és Lénárt Tamás. Jelenkor Kiadó, Budapest, 2019, 705 oldal, 4999 Ft

Alapélménye volt a háború. „Az én nemzedékem, az Újhold-nemzedék, melyben a korhatár 20-25 év volt (Lengyel Balázs már nagyon öregnek számított a 26 évével), mint mondtam, háborús nemzedék. A fiúk a harctérről jöttek, meg haláltáborokból, meg pincékből, a legküzdelmesebb helyekről jöttünk, de még nagyon fiatalok voltunk.” (484.) Hajlamos volt egész generációját az újholdasokkal azonosítani, ami furcsa, de megérthető a traumái felől nézve: „a háromesztendősi irodalom kora”, majd a publikációs tilalom rányomta a bélyegét egész gondolkodására. Még 1986 után is állandóan a második Újhold betiltásától félt, mígnem 1989 után már a pénziánytól félhetett (646.). 1956-os alapélménye, hogy „bejött” egy ágyúgolyó a lakásukba, Mészölyék voltak épp náluk (171.), senkinek semmi baja nem lett, de azért ez sem akármilyen.

Elég hamar elkezdtek kérdezni a női szerepekről, a „nőirodalomról”, először Földes Anna 1970-ben. Szeretett erről beszélni, a kor szokásaihoz képest („lányok, asszonyok”) nyitottan, érzékenyen, okosan. „Hiszen magyarok is vagyunk, nők is, tanárok vagy bélyeggyűjtők...” (227.). Ugyanakkor érezhető, hogy nem ennyi mondanivalója lett volna erről, ha igazából ki tudta volna beszélni. 1944 és 1958 közt Lengyel Balázs felesége volt, de válaszukról, magánéletéről nem akart szólni (nem is kérdezték soha), és nyilván azt válaszolta volna, mint akkor, mikor azt a kérdést kapta, mondana-e valamit Pilinszkynek, a „szép arkangyalnak”, a „hatalmas költőnek” a „legbensőbb életéről”: „Nem, nem.” Talán a legvallomásosabb - egészen másra vonatkoztatható - két mondata ez: „De mitől olyan szép Nofretete? Azért olyan szép, mert Ekhnáton olyan okos volt.” (345.). Na, ja, de hiszen Nemes Nagy sokszor kijelentette, hogy ő nem vallomásos költő, mit tegyen, hát ennyit mondhat.